

सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठ, पुणे

मराठी विषयाचा पुनर्रचित अभ्यासक्रम- जून २०२० पासून

द्वितीय वर्ष कला (S. Y. B. A.) मराठी

निवड आधारित श्रेयांक पद्धत

Choice Based Credit System [CBCS]

सत्र	विषयाचे नाव	संकेतांक	पूर्वीचे नाव
पहिले	भाषिक कौशल्यविकास आणि आधुनिक मराठी साहित्यप्रकार : कादंबरी	[CC - 1 C (3)]	नियमित अभ्यासक्रम G2
दुसरे	भाषिक कौशल्यविकास आणि आधुनिक मराठी साहित्यप्रकार : ललितगद्य	[CC - 1 D (3)]	
पहिले	व्यावहारिक व उपयोजित मराठी - भाग ३	[CC - 1 C (3)]	पर्यायी अभ्यासक्रम G2
दुसरे	व्यावहारिक व उपयोजित मराठी - भाग ४	[CC - 1 D (3)]	
पहिले	आधुनिक मराठी साहित्य : प्रकाशवाटा	[DSE 1 A (3)]	S1
दुसरे	मध्ययुगीन मराठी साहित्य : निवडक मध्ययुगीन गद्य, पद्य	[DSE 1 B (3)]	
पहिले	साहित्यविचार	[DSE 2 A (3)]	S2
दुसरे	साहित्य समीक्षा	[DSE 2 B (3)]	
पहिले	प्रकाशनव्यवहार आणि संपादन	SEC 2 A (2)	DSE विषयांशी निगडित अनिवार्य
दुसरे	उपयोजित लेखनकौशल्ये	SEC 2 B (2)	

द्वितीय वर्ष कला (S. Y. B. A.)

नियमित अभ्यासक्रम

पहिले सत्र

विषयाचे नाव

भाषिक कौशल्यविकास आणि आधुनिक मराठी साहित्यप्रकार : कादंबरी [CC – 1 C (3)]

अभ्यासक्रमाची उद्दिष्टे :

१. कादंबरी या साहित्यप्रकाराचे स्वरूप, घटक, प्रकार आणि वाटचाल समजून घेणे.
२. नेमेलेल्या कादंबरीचे आकलन, आस्वाद आणि विश्लेषण करणे.
३. भाषिक कौशल्यविकास करणे.

घटक		तपशील	श्रेयांक	तासिका
१	अ	१ संगणक आणि मोबाईलवर युनिकोडमधून मराठी मुद्रण. २ कळफलक प्रकार : इनस्क्रिप्ट, फोनेटिक ३ मराठी टंकलेखन आणि युनिकोडचा वापर : गुगल इनपुट, मायक्रोसॉफ्ट इनपुट व इतर साधने	१	१५
	ब	१ कादंबरी : स्वरूप आणि घटक २ कादंबरी : प्रकार आणि वाटचाल		
२		अभ्यासपुस्तक रारंग ढांग – प्रभाकर पेंढारकर मौज प्रकाशन गृह, मुंबई	२	३०

संदर्भ ग्रंथ :

१. साहित्य अध्यापन आणि प्रकार, संपादक श्री. पु. भागवत आणि इतर.
२. आधुनिक मराठी वाङ्मयाचा इतिहास, खंड ४, ५, ६, संपादक रा. श्री. जोग.
३. आधुनिक मराठी वाङ्मयाचा इतिहास, अ. ना. देशपांडे
४. मराठी कादंबरी : समाजशास्त्रीय समीक्षा, डॉ. रवींद्र ठाकूर
५. मराठी कादंबरीतील प्रादेशिकता, डॉ. भास्कर शेळके
६. मराठी ग्रामीण कादंबरी, डॉ. रवींद्र ठाकूर
७. मराठी कादंबरीचे पहिले शतक, कुसुमावती देशपांडे
८. कादंबरी आणि मराठी कादंबरी, उषा हस्तक
९. मराठी कादंबरी आस्वादयात्रा, संपादक विजया राजाध्यक्ष
१०. मराठी कादंबरी : तंत्र आणि विकास, प्रा. वा. बापट, ना. वा. गोडबोले
११. मराठी प्रादेशिक कादंबरी : तंत्र आणि स्वरूप, डॉ. मदन कुलकर्णी
१२. मराठी कादंबरी : चिंतन आणि समीक्षा, डॉ. चंद्रकांत बांदिवडेकर
१३. कादंबरी : सार आणि विस्तार, डॉ. महेंद्र कदम

१४. कादंबरीविषयी, हरिश्चंद्र थोरात
१५. मराठी कादंबरी : परंपरा आणि चिकित्सा, राजेंद्र सलालकर
१६. मराठी कादंबरी आशय आणि आविष्कार, दत्ता घोलप
१७. सायबर संस्कृती, डॉ. रमेश वरखेडे
१८. उपयोजित मराठी, संपादक डॉ. केतकी मोडक, संतोष शेणई, सुजाता शेणई
१९. ओळख माहिती तंत्रज्ञानाची, टिमोथी जे. ओ लिअरी
२०. <https://play.google.com/store/apps/details?id=org.mkcl.solar.itmarathi&hl>
२१. <http://www.youtube.com/watch?v=oXAWMH5PDxY>

दुसरे सत्र
विषयाचे नाव

भाषिक कौशल्यविकास आणि आधुनिक मराठी साहित्यप्रकार : ललितगद्य [CC – 1 D (3)]

अभ्यासक्रमाची उद्दिष्टे :

१. ललितगद्य या साहित्यप्रकाराचे स्वरूप, घटक, प्रकार आणि वाटचाल समजून घेणे.
२. नेमलेल्या अभ्यासपुस्तकातील ललितगद्याचे आकलन, आस्वाद आणि विश्लेषण करणे.
३. भाषिक कौशल्यविकास करणे.

घटक		तपशील	श्रेयांक	तासिका
१	अ	गुगल साधनांचा अध्ययनातील वापर : गुगल फॉर्म, गुगल क्लासरूम, यु ट्यूब.	१	१५
	ब	१ ललितगद्य : स्वरूप आणि घटक २ ललितगद्य : प्रकार आणि वाटचाल		
२		अभ्यासपुस्तक साहित्यरंग संपादक प्रा. डॉ. शिरीष लांडगे, प्रा. डॉ. दिलीप पवार, प्रा. डॉ. जया कदम अक्षर वाङ्मय प्रकाशन, पुणे	२	३०

संदर्भ ग्रंथ :

१. लघुनिबंध ते मुक्तछंद, वि. शं. चौगुले
२. ग्रंथ संवाद, वि. शं. चौगुले
३. मराठी लघुनिबंधाचा इतिहास, डॉ. आनंद यादव
४. निबंध : शास्त्र व कला, डॉ. प्र. न. जोशी
५. मराठी निबंध, प्रा. म. वि. फाटक
६. प्रतिभा साधन, ना. सी. फडके
७. प्रदक्षिणा खंड १ आणि २
८. आधुनिक मराठी वाङ्मयाचा इतिहास, म.सा.प.,पुणे.
९. मराठी प्रवासवर्णनाची वाटचाल, नीला पांढरे
१०. प्रवासवर्णन, वसंत सावंत
११. सायबर संस्कृती, डॉ. रमेश वरखेडे
१२. उपयोजित मराठी, संपादक डॉ. केतकी मोडक, संतोष शेणई, सुजाता शेणई
१३. ओळख माहिती तंत्रज्ञानाची, टिमोथी जे. ओ लिअरी
१४. <https://play.google.com/store/apps/details?id=org.mkcl.solar.itmarathi&hl>
१५. <http://www.youtube.com/watch?v=oXAWMH5PDxY>

प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप

- भाषिक कौशल्यविकास आणि आधुनिक मराठी साहित्यप्रकार : कादंबरी [CC – 1 C (3)] (सत्र १)
- भाषिक कौशल्यविकास आणि आधुनिक मराठी साहित्यप्रकार : ललितगद्य [CC – 1 D (3)] (सत्र २)

विद्यापीठ सत्र परीक्षा		
वेळ : ३ तास	घटकनिहाय प्रश्न तपशील	गुण : ७०
प्रश्न क्रमांक		गुण
प्रश्न १ ला	५ पैकी ३ प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी ५० शब्दांपर्यंत लिहा. (घटक १ व २)	१५
प्रश्न २ रा	३ पैकी २ प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी १५० शब्दांपर्यंत लिहा. (घटक १)	२०
प्रश्न ३ रा	३ पैकी २ उपप्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी २०० शब्दांपर्यंत लिहा. (घटक २)	२०
प्रश्न ४ था	२ पैकी १ प्रश्नाचे उत्तर ३०० शब्दांपर्यंत लिहा. (घटक २)	१५
सत्र परीक्षा एकूण गुण		७०
अंतर्गत मूल्यमापन		
(घटक १)		
१	अभ्यासेतर-अभ्यासपूरक उपक्रम : जिल्हा ते आंतरराष्ट्रीय स्तरावरील यशस्वी सहभाग / साहित्यविषयक विशेष योगदान / अभ्याससहल / क्षेत्रभेट / अहवाल लेखन	१०
२	प्रकल्प कार्य / सादरीकरण / स्वाध्याय / चर्चासत्र / गटचर्चा / अभिवाचन	
चाचणी (घटक २)		२०
सत्र परीक्षा आणि अंतर्गत मूल्यमापन एकूण गुण		१००
विशेष सूचना :		
<ul style="list-style-type: none"> ● अंतर्गत मूल्यमापनाचे नियोजन महाविद्यालयाने करावे. ● विद्यार्थ्यांचे अंतर्गत मूल्यमापनविषयक लेखन / तपशील विद्यापीठाच्या निर्देशानुसार, विहित कालावधीपर्यंत महाविद्यालयाकडे जमा असणे आवश्यक आहे. ● विद्यापीठाच्या निर्देशानुसार विहित मुदतीत गुण विद्यापीठाकडे पाठवावे. 		

द्वितीय वर्ष कला (S. Y. B. A.)

पर्यायी अभ्यासक्रम

पहिले सत्र

विषयाचे नाव

व्यावहारिक व उपयोजित मराठी - भाग ३ [CC – 1 C (3)]

अभ्यासक्रमाची उद्दिष्टे :

१. उपयोजित व सर्जनशील लेखनाची क्षमता विकसित करणे.
२. मराठी भाषेची कार्यालयीन, व्यावसायिक कामकाजातील गरज, स्वरूप आणि उपयोजन यांची माहिती करून घेणे.
३. कार्यालयीन, व्यावसायिक भाषा व्यवहारासाठी आवश्यक लेखनकौशल्ये प्राप्त करणे.
४. नवसमाजमाध्यमांतील विविध भाषिक आविष्कारांचे स्वरूप समजून घेणे.

घटक	तपशील	श्रेयांक	तासिका
१	भाषा आणि जीवनव्यवहार भाषा म्हणजे काय? परिभाषेची आवश्यकता, विविध शब्दकोशांची ओळख, शास्त्रीय, व्यवहार, साहित्य, कार्यालयीन भाषा.	१	१५
२	कार्यालयीन लेखन : औपचारिक : माहितीपत्रक, परिपत्रक, सूचना पत्रक इ. अनौपचारिक : ट्विटर, व्हाट्सअप, चित्रफिती इत्यादी	१	१५
३	स्वपरिचय, अर्ज लेखन, जाहिरात लेखन	१	१५

दुसरे सत्र
विषयाचे नाव

व्यावहारिक व उपयोजित मराठी - भाग ४ [CC – 1 D (3)]

अभ्यासक्रमाची उद्दिष्टे :

१. उपयोजित व सर्जनशील लेखनाची क्षमता विकसित करणे.
२. संगणकाची भाषा आणि त्यातील विविध भाषिक आविष्कारांचे स्वरूप समजून घेणे.
३. विविध कोशांसाठी नोंदलेखन क्षमता विकसित करणे.

घटक	तपशील	श्रेयांक	तासिका
१	इतिवृत्त आणि टिप्पणी लेखन	१	१५
२	संगणक आणि मराठी : मुक्तस्रोत साधनांचा वापर, युनिकोड टंक ओळख, वर्ड एक्सेल, पॉवर पॉईंट.	१	१५
३	विश्वकोश, ज्ञानकोश, विकिपीडिया लेखन : नोंद म्हणजे काय? नोंदीची उदाहरणे, नोंदीची भाषांतरे, प्रत्यक्ष नोंदलेखन	१	१५

संदर्भ ग्रंथ :

१. संगणक, अच्युत गोडबोले, मौज प्रकाशन, मुंबई.
२. इंटरनेट, डॉ. प्रबोध चोबे, मनोरमा प्रकाशन, मुंबई.
३. व्यावहारिक मराठी, डॉ. ल. रा. नसिराबादकर, फडके प्रकाशन, कोल्हापूर.
४. आधुनिक माहिती तंत्रज्ञानाच्या विश्वात, दीपक शिक्रापूरकर, उज्ज्वल मराठे, उत्कर्ष प्रकाशन, पुणे.
५. भाषांतरमीमांसा, कल्याण काळे, अंजली सोमण.
६. व्यावहारिक मराठी, पुणे विद्यापीठ प्रकाशन, पुणे.
७. व्यावहारिक मराठी, डॉ. कल्याण काळे, डॉ. दत्तात्रेय पुंडे, निराली प्रकाशन, पुणे.
८. व्यावहारिक मराठी, डॉ. लीला गोविलकर, डॉ. जयश्री पाटणकर, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे.
९. प्रसारमाध्यमांसाठी लेखन कौशल्य, यशवंतराव चव्हाण मुक्त विद्यापीठ नाशिक.
१०. व्यावहारिक मराठी, डॉ. सयाजीराजे मोकाशी, डॉ. रंजना नेमाडे
११. व्यावहारिक मराठी, डॉ. ल. रा. नसिराबादकर, फडके प्रकाशन, कोल्हापूर.
१२. प्रसार माध्यमे आणि मराठी भाषा, संपादक, डॉ. भास्कर शेळके
१३. व्यावहारिक व उपयोजित मराठी आणि प्रसारमाध्यमांची कार्यशैली, संपादक, डॉ. संदीप सांगळे
१४. व्यावहारिक आणि उपयोजित मराठी, डॉ. मनोहर रोकडे
१५. मराठी भाषा उपयोजन आणि सर्जन, प्रा. सुहासकुमार बोबडे
१६. व्यावहारिक मराठी, संपादक डॉ. स्नेहल तावरे, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे.
१७. भाषांतरमीमांसा, संपादक डॉ. रमेश वरखेडे, यशवंतराव चव्हाण मुक्त विद्यापीठ, नाशिक.
१८. सायबर संस्कृती, डॉ. रमेश वरखेडे
१९. उपयोजित मराठी, संपादक डॉ. केतकी मोडक, संतोष शेणई, सुजाता शेणई
२०. ओळख माहिती तंत्रज्ञानाची, टिमोथी जे. ओ लिअरी
२१. <https://play.google.com/store/apps/details?id=org.mkcl.solar.itmarathi&hl>

प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप

- व्यावहारिक व उपयोजित मराठी - भाग ३ [CC – 1 C (3)] (सत्र १)
- व्यावहारिक व उपयोजित मराठी - भाग ४ [CC – 1 D (3)] (सत्र २)

विद्यापीठ सत्र परीक्षा		
वेळ : ३ तास	घटकनिहाय प्रश्न तपशील	गुण : ७०
प्रश्न क्रमांक		गुण
प्रश्न १ ला	६ पैकी ४ प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (घटक २ व ३)	२०
प्रश्न २ रा	३ पैकी २ उपप्रश्नांची उत्तरे लिहा. (घटक १)	२०
प्रश्न ३ रा	३ पैकी २ उपप्रश्नांची उत्तरे लिहा. (घटक २ आणि ३)	२०
प्रश्न ४ था	२ पैकी १ उपप्रश्नाचे उत्तर लिहा. (घटक २ आणि ३)	१०
सत्र परीक्षा एकूण गुण		७०
अंतर्गत मूल्यमापन		
चाचणी (घटक २ आणि ३)		२०
(घटक-१)		
१	अभ्यासेतर - अभ्यासपूरक उपक्रम : जिल्हा ते आंतरराष्ट्रीय स्तरावरील यशस्वी सहभाग / साहित्यविषयक विशेष योगदान / अभ्याससहल / क्षेत्रभेट / अहवाल लेखन	१०
२	प्रकल्प कार्य / सादरीकरण / स्वाध्याय / चर्चासत्र / गटचर्चा / अभिवाचन	
सत्र परीक्षा आणि अंतर्गत मूल्यमापन एकूण गुण		१००
विशेष सूचना :		
<ul style="list-style-type: none"> ● अंतर्गत मूल्यमापनाचे नियोजन महाविद्यालयाने करावे. ● विद्यार्थ्यांचे अंतर्गत मूल्यमापनविषयक लेखन / तपशील विद्यापीठाच्या निर्देशानुसार, विहित कालावधीपर्यंत महाविद्यालयाकडे जमा असणे आवश्यक आहे. ● विद्यापीठाच्या निर्देशानुसार विहित मुदतीत गुण विद्यापीठाकडे पाठवावे. 		

द्वितीय वर्ष कला (S. Y. B. A.)

पहिले सत्र

विषयाचे नाव

आधुनिक मराठी साहित्य : प्रकाशवाटा [DSE 1 A (3)]

अभ्यासक्रमाची उद्दिष्टे :

१. आत्मचरित्र या साहित्यप्रकाराचे स्वरूप, संकल्पना समजावून घेणे.
२. आत्मचरित्र या साहित्यप्रकाराच्या प्रेरणा आणि वाटचाल यांची ओळख करून घेणे.
३. ललित गद्यातील अन्य साहित्यप्रकारांच्या तुलनेत आत्मचरित्राचे वेगळेपण समजावून घेणे.
४. नेमलेल्या या आत्मचरित्राचे आकलन, आस्वाद आणि विश्लेषण करणे.

घटक	तपशील	श्रेयांक	तासिका
१	आत्मचरित्र : संकल्पना, स्वरूप; प्रेरणा आणि वाटचाल अन्य साहित्यप्रकारांच्या तुलनेत आत्मचरित्राचे वेगळेपण	१	१५
२	अभ्यासपुस्तक प्रकाशवाटा - डॉ. प्रकाश आमटे समकालीन प्रकाशन, पुणे	२	३०

संदर्भ ग्रंथ:

१. चरित्र - आत्मचरित्र, अ. म. जोशी
२. चरित्र - आत्मचरित्र, सदा कऱ्हाडे
३. आत्मचरित्र मीमांसा, आनंद यादव
४. मराठीतील आत्मचरित्रपर लेखन, ऊषा हस्तक
५. मराठी वाङ्मय कोश, खंड ४, संपादक, विजया राजाध्यक्ष
६. आत्मचरित्र, मराठी विश्वकोश, खंड २
७. २० व्या शतकातील मराठी आत्मचरित्र, उषा हस्तक

दुसरे सत्र
विषयाचे नाव

मध्ययुगीन मराठी साहित्य: निवडक मध्ययुगीन गद्य, पद्य [DSE 1 B (3)]

अभ्यासक्रमाची उद्दिष्टे :

१. मध्ययुगीन गद्य – पद्य साहित्यप्रकारांची ओळख करून घेणे.
२. नेमलेल्या अभ्यासपुस्तकातील मध्ययुगीन गद्य - पद्यांचे आकलन, आस्वाद आणि विश्लेषण करणे.

घटक	तपशील	श्रेयांक	तासिका
१	मध्ययुगीन गद्य : महानुभावीय गद्य, बखर, ऐतिहासिक पत्रे; स्वरूप आणि विशेष मध्ययुगीन पद्य : अभंग, भारूड, गवळण, पोवाडा, लावणी; स्वरूप आणि विशेष	१	१५
२	अभ्यासपुस्तक निवडक मध्ययुगीन गद्य, पद्य संपादक प्रा. डॉ. शिरीष लांडगे, प्रा. डॉ. प्रभाकर देसाई, प्रा. डॉ. प्रकाश शेवाळे प्रशांत पब्लिकेशन्स, जळगाव	२	३०

संदर्भ ग्रंथ

१. पाच संतकवी, शं.गो.तुळपुळे
२. महाराष्ट्र सारस्वत, वि.ल.भावे,शं.गो.तुळपुळे
३. संत कवी आणि कवयित्री : एक अनुबंध, सुहासिनी इर्लेकर
४. संत साहित्य दर्शन, उषा देशमुख
५. प्राचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास, ल. रा. नासिराबादकर
६. संत वचनमृत, रा. द. रानडे
७. ज्ञानेश्वरांची जीवननिष्ठा, गं. बा. सरदार
८. संत नामदेव, हे. वि. इनामदार
९. प्राचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास, अ. ना. देशपांडे
१०. संत वाङ्मयाची सामाजिक फलश्रुती, गं. बा. सरदार
११. श्री एकनाथ: वाङ्मय आणि कार्य, न. र. फाटक
१२. तुकाराम दर्शन, सदानंद मोरे
१३. संतसाहित्य आकलन आणि अध्यापन, संपादक वसंत आबाजी डहाके आणि इतर, महाराष्ट्र राज्य माध्य. व उच्च माध्य. शिक्षण मंडळ, पुणे.
१४. नामदेव गाथा, ह. श्री. शेणोलीकर, साहित्य अकादेमी
१५. महानुभाव आणि वारकरी साहित्य, सुग्राम पुल्ले
१६. महानुभाव आणि वारकरी साहित्याचे अंतरंग, सुग्राम पुल्ले
१७. साहित्याची सामाजिकता, डॉ.सतीश बडवे,शब्दालय प्रकाशन,श्रीरामपूर,अहमदनगर.
१८. मध्ययुगीन साहित्याविषयी, डॉ.सतीश बडवे, मीरा बुक्स व पब्लिकेशन,औरंगाबाद.
१९. संत साहित्य समीक्षेचे बीजप्रवाह, डॉ.सतीश बडवे, गुरुकुल प्रतिष्ठान,पुणे.

२०. मराठी संत कवयित्रींचा इतिहास, डॉ. विद्यासागर पटांगणकर
२१. वारकरी संप्रदाय : साहित्य व तत्त्वज्ञान, डॉ. विद्यासागर पटांगणकर
२२. मध्ययुगीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास, डॉ. विद्यासागर पटांगणकर
२३. तुका झाला पांडुरंग, दीपक बिचे
२४. संत शिरोमणी बाबा नामदेव, दीपक बिचे

प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप

- आधुनिक मराठी साहित्य : प्रकाशवाटा - डॉ. प्रकाश आमटे [DSE 1 A (3)] (सत्र १)
- मध्ययुगीन मराठी साहित्य : निवडक मध्ययुगीन गद्य, पद्य [DSE 1 B (3)] (सत्र २)

विद्यापीठ सत्र परीक्षा		
वेळ : ३ तास	घटकनिहाय प्रश्न तपशील	गुण : ७०
प्रश्न क्रमांक		गुण
प्रश्न १ ला	५ पैकी ३ प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी ५० शब्दांपर्यंत लिहा. (घटक १ व २)	१५
प्रश्न २ रा	३ पैकी २ प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी १५० शब्दांपर्यंत लिहा. (घटक १)	२०
प्रश्न ३ रा	३ पैकी २ उपप्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी २०० शब्दांपर्यंत लिहा. (घटक २)	२०
प्रश्न ४ था	२ पैकी १ प्रश्नाचे उत्तर ३०० शब्दांपर्यंत लिहा. (घटक २)	१५
सत्र परीक्षा एकूण गुण		७०
अंतर्गत मूल्यमापन		
(घटक-१)		
१. अभ्यासेतर-अभ्यासपूरक उपक्रम : जिल्हा ते आंतरराष्ट्रीय स्तरावरील यशस्वी सहभाग / साहित्यविषयक विशेष योगदान / अभ्याससहल / क्षेत्रभेट / अहवाल लेखन		१०
२. प्रकल्प कार्य / सादरीकरण / स्वाध्याय / चर्चासत्र / गटचर्चा / अभिवाचन		
चाचणी (घटक २ आणि ३)		२०
सत्र परीक्षा आणि अंतर्गत मूल्यमापन एकूण गुण		१००
विशेष सूचना :		
<ul style="list-style-type: none"> ● अंतर्गत मूल्यमापनाचे नियोजन महाविद्यालयाने करावे. ● विद्यार्थ्यांचे अंतर्गत मूल्यमापनविषयक लेखन / तपशील विद्यापीठाच्या निर्देशानुसार, विहित कालावधीपर्यंत महाविद्यालयाकडे जमा असणे आवश्यक आहे. ● विद्यापीठाच्या निर्देशानुसार विहित मुदतीत गुण विद्यापीठाकडे पाठवावे. 		

द्वितीय वर्ष कला (S. Y. B. A.)

पहिले सत्र

विषयाचे नाव

साहित्यविचार [DSE 2 A (3)]

अभ्यासक्रमाची उद्दिष्टे :

१. भारतीय आणि पाश्चात्य साहित्यविचाराच्या आधारे साहित्याची संकल्पना, स्वरूप आणि प्रयोजनविचार समजावून घेणे.
२. साहित्याची निर्मितीप्रक्रिया समजावून घेणे.
३. साहित्याची भाषा आणि शैली विषयक विचार समजावून घेणे.

घटक	तपशील	श्रेयांक	तासिका
१	<ul style="list-style-type: none">● साहित्याचे स्वरूप आणि प्रयोजन१. साहित्याची संकल्पना (भारतीय, पाश्चात्यांच्या व्याख्या), साहित्यातील अनुभवाचे विशेष : वास्तव आणि कल्पित यांचा संबंध, संवेदनात्मकता, भावनात्मकता, वैचारिकता, सेन्द्रीयत्व, सूचकता, विशिष्ट आणि विश्वात्मकता२. प्रयोजन म्हणजे काय? मम्मटाची प्रयोजने; तसेच इच्छापूती, जिज्ञासातृप्ती, विरेचन, आत्माविष्कार, अनुभवविश्वाची समृद्धी, स्वप्नरंजन, उद्धोधन, प्रचार, मनोरंजन, आनंद या प्रयोजनांचा विचार.	१	१५
२	<ul style="list-style-type: none">● साहित्याची निर्मितीप्रक्रिया१. प्रतिभा, स्फूर्ती, कल्पना, चमत्कृती यांचे स्वरूप, संकल्पना आणि कार्य; साहित्यिकाचे व्यक्तिमत्त्व : संवेदनक्षमता, शैशववृत्ती, अनुभवसमृद्धी व विद्वत्ता, साहित्यिकाचा जीवनविषयक आणि साहित्य विषयक दृष्टिकोन.	१	१५
३	<ul style="list-style-type: none">● साहित्याची सामाजिकता व भाषा१. साहित्य आणि समाज, जीवनमूल्ये आणि साहित्य मूल्ये, साहित्यवाचनाची प्रक्रिया व आवश्यकता२. साहित्याची भाषा : शब्दार्थाचा वक्रव्यापार; वक्रोक्ती, अलंकार, प्रतिमा, प्रतीक, प्राक्कथा३. शैली विषयक स्थूल चर्चा - लेखक, आशय, साहित्यप्रकार या अनुरोधाने चर्चा	१	१५

संदर्भ साहित्य :

१. साहित्यविचार, डॉ. अ. वा. कुलकर्णी
२. साहित्यविचार, (संपा.) डॉ. द.दि. पुंडे, डॉ. स्नेहल तावरे
३. साहित्यविचार, भालचंद्र खांडेकर
४. भारतीय साहित्यविचार, डॉ. लीला गोविलकर
५. काव्यशास्त्र प्रदीप, डॉ. स. रा. गाडगीळ
६. वाङ्मयीन शैली आणि तंत्र, म. द. हातकणंगलेकर
७. साहित्य आणि सामाजिक संदर्भ – रा. ग जाधव
८. साहित्य व सामाजिक संदर्भ – डॉ. अंजली सोमण
९. कविता आणि प्रतिमा - सुधीर रसाळ
१०. साहित्यशास्त्र स्वरूप व समस्या, डॉ. वसंत पाटणकर
११. साहित्य स्वरूप आणि समीक्षा, वा. ल. कुलकर्णी
१२. पाश्चात्य साहित्यविचार, बालशंकर देशपांडे

द्वितीय सत्र

विषयाचे नाव

साहित्य समीक्षा [DSE 2 B(3)]

अभ्यासक्रमाची उद्दिष्टे :

१. साहित्य समीक्षेची संकल्पना, स्वरूप यांचा परिचय करून घेणे.
२. साहित्य आणि समीक्षा यांचे परस्पर संबंध समजावून घेणे व अभ्यासणे .
३. साहित्यप्रकारानुसार समीक्षेचे स्वरूप समजावून घेणे व अभ्यासणे .
४. ग्रंथ परिचय, परीक्षण व समीक्षण यातील फरक समजावून घेणे.

घटक	तपशील	श्रेयांक	तासिका
१	<ul style="list-style-type: none">● समीक्षा : संकल्पना आणि स्वरूप१. समीक्षा : संकल्पना, स्वरूप आणि प्रयोजन२. समीक्षा : व्याप्ती आणि प्रकार३. साहित्यविचार आणि समीक्षा यातील अनुबंध४. साहित्यव्यवहारातील समीक्षेचे स्थान व कार्य	१	१५
२	<ul style="list-style-type: none">● साहित्य आणि समीक्षा यांचे परस्पर संबंध१. साहित्यकृती आणि वाचक२. साहित्यकृती आणि समीक्षक३. समीक्षेतील साहित्याच्या आकलन, आस्वाद, विश्लेषण, अर्थनिर्णयन, मूल्यमापन आणि शब्दांकन यांचे स्थान व कार्य	१	१५
३	<ul style="list-style-type: none">● समीक्षकाचे गुण व पाळावयाची पथ्ये१. समीक्षकाचे गुण : रसिकता, प्रज्ञा, तुलनाक्षमता, चिकित्सकता, मूल्यविवेक, विश्लेषकता, व्युत्पन्नता, तुलनाक्षमता इ.२. समीक्षकाने पाळावयाची पथ्ये : समीक्षाविषयाचे अवधान व तारतम्य, निकषाचे तारतम्य, व्यक्तिनिष्ठता व वस्तुनिष्ठता यांचे तारतम्य, मांडणी व शैली यांचे तारतम्य, संगती व सुसूत्रता यांचे भान, नेमकेपणा व तार्किकता या संबंधीचा विवेक, वाङ्मयीन मूल्ये व जीवनमूल्ये यांचा परस्परसंबंध आणि त्यांच्या वापराबाबत करावयाचा विवेक.३. भाषिक, साहित्यिक, सांस्कृतिक संकेत आणि मूल्यव्यवहार४. उपयोजित समीक्षा : ग्रंथ परिचय, ग्रंथ परीक्षण, ग्रंथ समीक्षा	१	१५

संदर्भग्रंथ :

१. साहित्य : स्वरूप आणि समीक्षा, वा. ल. कुलकर्णी
२. समीक्षामीमांसा, गंगाधर पाटील
३. मराठीचे साहित्यशास्त्र, मा. गो. देशमुख
४. टीका आणि टीकाकार, वा. भा. पाठक
५. साहित्यविचार आणि सौंदर्यशास्त्र, रा. भा. पाटणकर

६. मराठी समीक्षेची वाटचाल, गो. म. कुलकर्णी
७. सौंदर्यानुभव, प्रभाकर पाध्ये
८. सौंदर्य आणि साहित्य, बा. सी. मर्ढेकर
९. साहित्यातील अधोरेखिते, म. द. हातकणंगलेकर
१०. अब्राह्मणी साहित्याचे सौंदर्यशास्त्र, शरद पाटील
११. मराठी समीक्षेची सद्यस्थिती, वसंत आबाजी डहाके
१२. मराठी समीक्षेची वाटचाल, नीला पांढरे
१३. साहित्याची भाषा, भालचंद्र नेमाडे
१४. टीकास्वयंवर, भालचंद्र नेमाडे
१५. आधुनिक समीक्षा सिद्धांत, मिलिंद मालशे, अशोक जोशी
१६. समीक्षेतील नव्या संकल्पना, संपा. मनोहर जाधव
१७. साहित्य समाज आणि संस्कृती, दिगंबर पाध्ये
१८. मराठी कादंबरीची उपयोजित समीक्षा, गोमटेश्वर पाटील, दर्या प्रकाशन, पुणे
१९. मराठी कादंबरी समाजशास्त्रीय समीक्षा, रवींद्र ठाकूर, दिलीपराज प्रकाशन, पुणे
२०. साहित्य संशोधन : वाटा आणि वळणे, डॉ. सुधाकर शेलार, अक्षरवाङ्मय प्रकाशन, पुणे.
२१. साहित्य संशोधन व समीक्षा, राजेंद्र सलालकर

प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप

- साहित्यविचार [DSE 2 A (3)]
- साहित्य समीक्षा [DSE 2 B (3)]

विद्यापीठ सत्र परीक्षा		
वेळ : ३ तास	घटकनिहाय प्रश्न तपशील	गुण : ७०
प्रश्न क्रमांक		गुण
प्रश्न १ ला	३ पैकी २ प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी ५० शब्दांपर्यंत लिहा. (घटक १, २, ३)	१०
प्रश्न २ रा	३ पैकी २ प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी १५० शब्दांपर्यंत लिहा. (घटक १)	२०
प्रश्न ३ रा	३ पैकी २ प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी २०० शब्दांपर्यंत लिहा. (घटक २)	२०
प्रश्न ४ था	३ पैकी २ प्रश्नांची उत्तरे २०० शब्दांपर्यंत लिहा. (घटक ३)	२०
सत्र परीक्षा एकूण गुण		७०
अंतर्गत मूल्यमापन		
(घटक-१)		
१	अभ्यासेतर - अभ्यासपूरक उपक्रम : जिल्हा ते आंतरराष्ट्रीय स्तरावरील यशस्वी सहभाग / साहित्यविषयक विशेष योगदान / अभ्याससहल-क्षेत्रभेट अहवाल लेखन / प्रकल्प कार्य / सादरीकरण / स्वाध्याय / चर्चासत्र / गटचर्चा / अभिवाचन	१०
चाचणी (घटक २ आणि ३)		२०
सत्र परीक्षा आणि अंतर्गत मूल्यमापन एकूण गुण		१००
विशेष सूचना :		
<ul style="list-style-type: none"> • अंतर्गत मूल्यमापनाचे नियोजन महाविद्यालयाने करावे. • विद्यार्थ्यांचे अंतर्गत मूल्यमापनविषयक लेखन / तपशील विद्यापीठाच्या निर्देशानुसार, विहित कालावधीपर्यंत महाविद्यालयाकडे जमा असणे आवश्यक आहे. • विद्यापीठाच्या निर्देशानुसार विहित मुदतीत गुण विद्यापीठाकडे पाठवावे. 		

द्वितीय वर्ष कला (S. Y. B. A.)

कौशल्याधिष्ठित अभ्यासक्रम

पहिले सत्र

विषयाचे नाव

प्रकाशनव्यवहार आणि संपादन [SEC 2 A (2)]

अभ्यासक्रमाची उद्दिष्टे :

१. प्रकाशनव्यवहार आणि संपादन यासाठी आवश्यक कौशल्ये प्राप्त करणे.
२. प्रकाशनव्यवहार आणि संपादन यासाठी आवश्यक प्रशिक्षण घेणे.
३. प्रकाशनव्यवहार आणि संपादन यासाठी प्रात्यक्षिकासह उपयोजनाची कौशल्ये प्राप्त करणे.
४. प्रकाशन संस्था, जाहिरात संस्था, छापखाने, वृत्तपत्र कार्यालये, वितरण संस्था, ग्रंथ विक्री दुकाने, प्लेक्स निर्मिती केंद्र, वार्ताहर यांना भेटी देऊन प्रशिक्षण घेणे.

घटक		तपशील	श्रेयांक	तासिका
	१	प्रकाशन संस्था : स्वरूप, कार्यप्रणाली, कॉपीराईट कायद्याची तोंडओळख, ग्रंथविक्री, वितरण, जाहिरात, वाचकसंवाद.		
१	२	ग्रंथनिर्मिती प्रक्रिया, ग्रंथ प्रकार : ललित, माहितीपर, शास्त्रीय, संदर्भग्रंथ इ.; ग्रंथनिर्मिती : संहिता संपादन, संपादकीय संस्कार, लेखक संवाद, मुखपृष्ठ, मुद्रणप्रत, छपाई, ग्रंथ बांधणी.	१	१५
२	१	मुद्रितशोधन : लेखनविषयक नियम, मुद्रितशोधन खुणा, विरामचिन्हे, अवतरणे, संक्षेप, मजकुराची मांडणी, चित्र रेखाटन योजना, सूची, संदर्भग्रंथसूची, परिशिष्टे, दर्शनीय स्वरूप, आकार.	१	१५

संदर्भ ग्रंथ :

- १ पॉप्युलर रीतिपुस्तक, रामदास भटकळ, मृदुला जोशी
- २ सुगम मराठी व्याकरण व लेखन - मो.रा. वाळंबे
- ३ मराठीचे व्याकरण, डॉ. लीला गोविलकर
- ४ मराठी लेखन मार्गदर्शिका, यास्मिन शेख
- ५ मुद्रित-शोधन, य. ए. धायगुडे
- ६ शुद्ध शब्दकोश, डॉ. स्नेहल तावरे
- ७ मराठी शुद्धलेखन नियमावली, डॉ. स्नेहल तावरे
- ८ मराठी लेखन कोश, अरुण फडके
- ९ शुद्धलेखन मार्गप्रदीप, अरुण फडके
- १० उपयोजित मराठी, संपादक डॉ. केतकी मोडक, संतोष शेणई, सुजाता शेणई

- ११ मराठी व्याकरण स्वरूप आणि चिकित्सा, खंडेराव कुलकर्णी
- १२ लेखनमित्र, संपादक, संकलक, संतोष शिंदे आणि लौकिका रास्ते – गोखले
- १३ प्रकाशनविश्व, संपादक मोहन वैद्य
- १४ ए डिक्शनरी ऑफ मराठी अँड इंग्लिश – मोल्स्वर्थ
<https://dsal.uchicago.edu/dictionaries/molesworth/>
- १५ भाषा संचालनालयाने प्रकाशित केलेले विषयवार कोश www.marathibhasha.org
- १६ महाराष्ट्र शब्दकोश – संपादक य . रा . दाते आणि चिं. ग. कर्वे
<https://www.transliterate.org/dictionary/mr.kosh.maharashtra/source>

दुसरे सत्र
विषयाचे नाव

उपयोजित लेखनकौशल्ये [SEC 2 B (2)]

अभ्यासक्रमाची उद्दिष्टे :

१. जाहिरात, मुलाखतलेखन आणि संपादन यासाठी आवश्यक कौशल्ये प्राप्त करणे.
२. जाहिरात, मुलाखतलेखन आणि संपादन यासाठी आवश्यक प्रशिक्षण घेणे.
३. जाहिरात, मुलाखतलेखन आणि संपादन यासाठी प्रात्यक्षिकासह उपयोजनाची कौशल्ये प्राप्त करणे.

घटक	तपशील	श्रेयांक	तासिका
१	जाहिरातलेखन : प्रयोजन, स्वरूप, प्रकार, विविध माध्यमांतील जाहिरातींचे स्थान, जाहिरात कल्पना आणि संहितालेखन, इंटरनेट (माहिती महाजाल) जाहिरात आणि संहितालेखन	१	१५
२	मुलाखतलेखन : वृत्तपत्रे, नियतकालिके, दृक्श्राव्य माध्यमांसाठी मुलाखतलेखन		
२	माहितीपर नोंदी : शास्त्रीय ज्ञानकोश, विविध प्रकारचे ज्ञानकोश (विकिपीडिया, विश्वकोश इ. साठी) नोंदलेखन, विविध माध्यमांसाठी नोंद लेखन, प्रात्यक्षिके इ.	१	१५

संदर्भ ग्रंथ :

१. संगणक, अच्युत गोडबोले, मौज प्रकाशन, मुंबई.
२. इंटरनेट, डॉ. प्रबोध चोबे, मनोरमा प्रकाशन, मुंबई.
३. व्यावहारिक मराठी, डॉ. ल. रा. नसिराबादकर, फडके प्रकाशन, कोल्हापूर.
४. आधुनिक माहिती तंत्रज्ञानाच्या विश्वात, शिक्रापूरकर दीपक, मराठे उज्ज्वल, उत्कर्ष प्रकाशन, पुणे.
५. भाषांतरमीमांसा, कल्याण काळे, अंजली सोमण.
६. व्यावहारिक मराठी, पुणे विद्यापीठ प्रकाशन, पुणे.
७. व्यावहारिक मराठी, डॉ. कल्याण काळे, डॉ. दत्तात्रेय पुंडे, निराली प्रकाशन, पुणे.
८. व्यावहारिक मराठी, डॉ. लीला गोविलकर, डॉ. जयश्री पाटणकर, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे.
९. व्यावहारिक मराठी, डॉ. सयाजीराजे मोकाशी, डॉ. रंजना नेमाडे
१०. व्यावहारिक मराठी, डॉ. ल. रा. नसिराबादकर, फडके प्रकाशन, कोल्हापूर.
११. प्रसारमाध्यमांसाठी लेखन कौशल्ये, यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक.
१२. प्रसार माध्यमे आणि मराठी भाषा, संपादक, डॉ. भास्कर शेळके
१३. व्यावहारिक व उपयोजित मराठी आणि प्रसारमाध्यमांची कार्यशैली, संपादक, डॉ. संदीप सांगळे
१४. व्यावहारिक आणि उपयोजित मराठी, डॉ. मनोहर रोकडे
१५. मराठी भाषा उपयोजन आणि सर्जन, प्रा. सुहासकुमार बोबडे

१६. व्यावहारिक मराठी, संपादक डॉ. स्नेहल तावरे, स्नेहवर्धन प्रकाशन, पुणे.
१७. भाषांतरमीमांसा, संपादक डॉ. रमेश वरखेडे, यशवंतराव चव्हाण मुक्त विद्यापीठ, नाशिक.
१८. उपयोजित मराठी, संपादक डॉ. केतकी मोडक, संतोष शेणई, सुजाता शेणई
१९. साहित्य संशोधन : वाटा आणि वळणे, डॉ. सुधाकर शेलार, अक्षरवाङ्मय प्रकाशन, पुणे.
२०. जाहिरातविश्व, संपादक, नंदन दीक्षित, शब्द मल्हार प्रकाशन, प्रथम आवृत्ती, २०१९
२१. अक्षरनिष्ठांची मांदियाळी, (ग्रंथ-शोध आणि वाचन-बोध), अरुण टिकेकर, रोहन प्रकाशन, २०१२.
२२. विक्रत्यांचे अंतरंग, कि. मो. फडके, प्रथमावृत्ती, त्रिदल प्रकाशन, १९९७
२३. मुलाखतीचा मंत्र व नोकरीची हमी, भाऊसाहेब निमगिरीकर, श्रीविद्या प्रकाशन, २०१३.
२४. मुद्रणपर्व, दीपक घारे
२५. शब्दस्पर्श, दीपावली, २०१५
२६. पुस्तकांची मुखपृष्ठे आणि मांडणी, संपादक, अस्मिता मराठ
२७. शब्दस्पर्श, वार्षिक विशेषांक २०१७
२८. पुस्तकविक्रीच्या शटरमागे, संपादक, अस्मिता साठे
२९. मराठी ग्रंथप्रकाशनाची २०० वर्षे, शरद गोगटे, राजहंस प्रकाशन, २००८
३०. लेखनकला आणि लेखनव्यवसाय, वा. गो. आपटे, आनंद कार्यालय, पुणे, १९२६
३१. बखर एका प्रकाशकाची, कुलकर्णी पं. अ. , मेनका प्रकाशन, पुणे १९९२
३२. प्रकाशक रा. ज. देशमुख, प्रकाशक, सदानंद भटकळ, संपा. सदानंद भटकळ, मुकुंदराव किलोस्कर आणि जया दडकर
३३. जाहिरातीचं जग, यशोदा भागवत, मौज प्रकाशन, तिसरी आवृत्ती, २०१७
३४. दशक्रियेची चित्रकथा, संजय कृष्णाजी पाटील, साकेत प्रकाशन, पहिली आवृत्ती, २०१९
३५. अलका तू असं लिही, सौ. मालती दांडेकर, वरदा बुक्स, दुसरी आवृत्ती, १९९५
३६. प्रकाशनातील भावे प्रयोग आणि पतंगाची दोरी, ह. अ. भावे, मंदाकिनी भावे, वरदा बुक्स, पहिली आवृत्ती, २०१४
३७. डॉ. आनंदीबाई जोशी, एका लघुपटाची रोजनिशी, अंजली किर्तने, शब्द प्रकाशन, प्रथमावृत्ती मे २००९
३८. स्वातंत्र्यवीर सावरकर चित्रपटकथा व संवाद, भाग पहिला, विश्राम बेडेकर, पॉप्युलर प्रकाशन, पहिली आवृत्ती, १९९१
३९. पत्रकारितेची मूलतत्त्वे, प्रभाकर पाध्ये, अनु. प्र. ना. परांजपे, वसुधा परांजपे, मेहता पब्लिशिंग हाऊस, पुनर्मुद्रण, २०१४
४०. वृत्तपत्र व्यवसाय काल आणि आज, डॉ. सुधाकर पवार, प्रकाशक, प्रमोद पवार, प्रथमावृत्ती, मार्च १९८६
४१. गाथा कर्नाटक प्रिंटिंग प्रेसची, सदानंद भटकळ, मूळ ग्रंथ: द कर्नाटक प्रेस सागा, अनु. उषा टाकळकर, पद्मगंधा प्रकाशन, पहिली आवृत्ती, २०१०.
४२. ग्रंथालय संघटन, डॉ. रामेश्वर पवार, दिलीपराज प्रकाशन प्रा. लि, प्रथमावृत्ती २०१५.
४३. ग्रंथ महोत्सव, दिनकर पाटील, संस्कृती प्रकाशन, प्रथमावृत्ती २०११.
४४. वाचन कौशल्य, कृती, गती, आणि प्रगती, मेघमाला राजगुरू, उन्मेष प्रकाश, तृतीय आवृत्ती, मार्च २०१०.

४५. वाटा आणि मुक्काम (आशा बगे, भारत सासणे, सानिया, मिलिंद बोकील), मौज प्रकाशन, पहिली आवृत्ती २००९.
४६. वाचनसमृद्धीचे संदर्भ, नीलिमा भावे, परम मित्र पब्लिकेशन्स, आवृत्ती पहिली जून २०१९.
४७. एका ग्रंथपालाची प्रयोगशाळा, नरेंद्र लांजेवार, साकेत प्रकाशन, पहिली आवृत्ती, २०१२.
४८. वाचन का व कसे? प्रा. वा. शि. आपटे, सरिता प्रकाशन, चर्तुर्थ आवृत्ती जाने. २००९.
४९. साहित्यसूची, स्तंभलेखन विशेषांक, संपा. मोरेश्वर द. नादुरकर, १९९६.
५०. जनसंवाद आणि जनमाध्यम : सैद्धांतिक संकल्पन, श्रीपाद भालचंद्र जोशी, श्रीमंगेश प्रकाशन, २०००.
५१. राजहंस ग्रंथवेध, निमित्त विस्ताराचा रौप्यमहोत्सव, , संपा. विनया खडपेकर, जून २०१८
५२. व्यक्तिमत्त्व विकास आणि भाषा, डॉ. मधुकर मोकाशी
५३. व्यावहारिक आणि व्यावसायिक लेखन प्रणाली, डॉ. मधुकर मोकाशी
५४. <https://play.google.com/store/apps/details?id=org.mkcl.solar.itmarathi&hl>
५५. <http://www.youtube.com/watch?v=oXAWMH5PDxY>

प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप

- प्रकाशनव्यवहार आणि संपादन [SEC 2 A (2)]
- उपयोजित लेखनकौशल्ये [SEC 2 B (2)]

विद्यापीठ सत्र परीक्षा		
वेळ : २ तास	घटकनिहाय प्रश्न तपशील	गुण : २५
प्रश्न क्रमांक		गुण
प्रश्न १ ला	दोन पैकी एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (घटक १.१)	१०
प्रश्न २ रा	दोन पैकी एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (घटक १.२)	१०
प्रश्न ३ रा	दोन पैकी एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (घटक २)	५
एकूण गुण		२५
अंतर्गत मूल्यमापन		
लेखी परीक्षा, गृहपाठ, चर्चासत्र सादरीकरण, समूह चर्चा, प्रकल्प कार्य, अभ्यास भेट यापैकी कोणत्याही दोन प्रकारांतून अंतर्गत मूल्यमापन करावे. (१५+१०)		२५
एकूण गुण		५०
विशेष सूचना :		
<ul style="list-style-type: none"> ● अंतर्गत मूल्यमापनाचे नियोजन महाविद्यालयाने करावे. ● विद्यार्थ्यांचे अंतर्गत मूल्यमापनविषयक लेखन / तपशील विद्यापीठाच्या निर्देशानुसार, विहित कालावधीपर्यंत महाविद्यालयाकडे जमा असणे आवश्यक आहे. ● विद्यापीठाच्या निर्देशानुसार विहित मुदतीत गुण विद्यापीठाकडे पाठवावे. 		